

**Inbreng NPV – Zorg voor het Leven ten behoeve van het wetsvoorstel
'Abortus is Zorg' dat beoogt artikel 296 uit het wetboek van strafrecht te
schrappen en de Wafz onder te brengen in verschillende andere wetten**

De NPV spreekt zich uit tegen het voorstel waarin staat dat artikel 296 Sr wordt geschrapt en dat de abortuswet (Wafz) effectief verdwijnt doordat de inhoud ervan wordt verspreid onder verschillende andere wetten.

Aan de hand van vier hoofdpunten lichten wij ons standpunt toe:

1. Afschaffing artikel 296 Sr verslechtert veiligheid vrouw en ongeboren leven
2. Abortus: deels zorg, deels niet-normaal medisch handelen
3. Smeer eisen abortuswet niet uit over meerdere wetten
4. Tot slot

1. Afschaffing artikel 296 Sr verslechtert veiligheid vrouw en ongeboren leven

'Artikel 296 Sr vormt de basis van de Nederlandse abortuswetgeving.' Dat schreef de tweede evaluatiecommissie inzake abortus nog zo recent als 2020.¹ Een belangrijke reden hiervoor is het feit dat die wetsbepaling voorschrijft dat abortus alleen strafbaar is als er niet wordt voldaan aan de eisen van de Wafz. Echter, ook vanuit de gedachte dat abortus zorg is, brengt de afschaffing van artikel 296 Sr problemen met zich mee. Immers, als de wet nergens meer uitlegt dat abortus alleen is toegestaan onder bepaalde voorwaarden, blijft alleen artikel 82 van het strafrecht over. Daarin staat dat het doden van de vrucht van een vrouw gelijkstaat aan zware mishandeling. Hierdoor ontstaat er mogelijk een tegenstrijdigheid tussen de kwaliteits- en zorgvuldigheidseisen die voor abortus gelden en het strafrecht. Dit en meer laat zien dat het schrappen van artikel 296 Sr neerkomt op het wegtrekken van het fundament waarop de abortuswet is gebouwd.

Artikel 296 Sr beschermt de vrouw

Gelet op het, rondom dit wetsvoorstel, veelgehoorde narratief dat vrouwen door het bestaan van artikel 296 Sr (gevoelsmatig) worden gecriminaliseerd, is het belangrijk om eerst vast te stellen dat er in Nederland geen strafrechtelijke dreiging voor hen is. Nederland is een toevluchtsoord voor vrouwen uit veel andere landen, juist omdat hier geen strafrechtelijke dreiging bestaat. Zelfs in de memorie van toelichting bij de wettekst 'Abortus is zorg' wordt toegegeven dat vrouwen in de recente geschiedenis nooit zijn vervolgd voor een abortus. Eventuele strafrechtelijke druk bij vrouwen is, hoe spijtig ook, onterecht en gemakkelijk weg te nemen door de werking van de Nederlandse wetsconstructie rond abortus te verduidelijken. Alleen artsen werden, tot zo'n zestig jaar geleden, soms vervolgd. Dit was ruim voordat abortus in Nederland legaal werd. Veroordelingen rondom abortus in de jaren daarna hadden louter betrekking op kwaadwillende burgers en dienden ter bescherming van de vrouw. Het ging hier meestal om mannen die hun vrouwelijke partner abortuspillen toestopten zonder haar medeweten. In die gevallen volgde er een veroordeling, waarbij de rechter de straf voornamelijk bepaalde met behulp van artikel 296 van het strafrecht. Met de huidige stijging van het gebruik van abortuspillen ten opzichte van instrumentele abortus,² lijkt het alleen al om die reden onverstandig om een goed werkende strafwetsbepaling – zonder concrete noodzaak – te schrappen.

¹ ZonMW; 'Tweede evaluatie Wet afbreking zwangerschap', p. 32

² Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd; Bijlage jaarrapportage 2022 Wet afbreking zwangerschap (Wafz); p. 19

Artikel 82 Sr schiet tekort in het beschermen van vrouwen

Na het schrappen van artikel 296 Sr zullen strafrechters nieuwe voeting moeten vinden om daders van vreselijke misdaden te kunnen straffen. Het is zeer de vraag of artikel 82 Sr voldoende handvaten biedt om tot een gepaste veroordeling te komen. Initiatiefnemer doet de correcte observatie dat artikel 82 Sr dezelfde strafmaten hanteert als de Wafz. Een belangrijkere afweging is echter of artikel 82 Sr voldoende ruimte biedt voor gedegen rechtsspraak. Hoe bewijs je bijvoorbeeld dat er feitelijk sprake was van *'de dood van de vrucht van een vrouw'*, zoals artikel 82 Sr luidt? De bruikbaarheid van artikel 296 Sr zit nu juist in het feit dat die bepaling spreekt over situaties waarin iemand *'redelijkerwijs moet vermoeden dat daardoor een zwangerschap kan worden afgebroken'*. Deze formulering van de strafbare feiten zien we dan ook terug in meerdere vonnissen.³ Het terugvallen op enkel artikel 82 Sr noemt de NPV onverstandig en onnodig risico verhogend voor vrouwen die slachtoffer kunnen worden van een gedwongen of heimelijke abortus, doordat potentiële daders juist minder strafrechtelijke druk ervaren. Zodra potentiële daders beseffen dat artikel 82 Sr vrouwen onvoldoende beschermt, valt te verwachten dat dergelijke delicten vaker zullen voorkomen.

Noodzaak wetwijziging ontbreekt

Zo'n onzekere toekomst voor de rechtsspraak is een onaanvaardbaar risico aangezien de huidige wet heeft laten zien goed te werken naar de intentie van de wetgever: vrouwen worden nooit veroordeeld; artsen worden niet vervolgd indien ze binnen de kaders van de Wafz blijven; kwaadwillende partners die het ongeborn kind van een vrouw ombrachten, worden bestraft.

Er is dan ook geen directe reden om artikel 296 Sr af te schaffen. Sterker nog, de argumenten voor het schrappen van artikel 296 Sr zijn zo dun en soms onnavolgbaar dat de NPV zich niet aan het vermoeden kan onttrekken dat het voorliggende wetsvoorstel een tussenstap is op weg naar een groter doel, zoals bijvoorbeeld de steeds vaker gehoorde wens om abortus op EU-niveau te verankeren als een mensenrecht.⁴

2. Abortus: deels zorg, deels niet-normaal medisch handelen

Het wegnemen van strafrechtelijke dreiging voor artsen, dat genoemd wordt als één van de redenen voor het wetsvoorstel, zou niet zo bevreedend als de titel van het wetsvoorstel waar zou zijn. Want indien een abortusbehandeling als geheel kon worden gevat met de term *'zorg'*, zou er weinig reden zijn voor handhaving van artikel 296 Sr. Wie abortus provocatus in z'n geheel bekijkt, concludeert echter anders. Ja, bij een abortusbehandeling komen medische instrumenten kijken, geneesmiddelen, medische informatie en nazorg. Maar de aard en het doel van de behandeling maken het onmogelijk deze te scharen onder de zorg alleen.

Abortus is zelden medisch noodzakelijk om het leven van de moeder te redden. Daarbij komt dat het onomstotelijk vaststaat dat een abortus het leven van derde (een menselijk wezen) beëindigt⁵ en daarmee iedere potentiële seconde van diens toekomst. Hoezeer iemand ook overtuigd is van de noodzaak van een abortusbehandeling, bovenstaande gegeven blijft de realiteit. Hierom kan, zelfs

³ Rb Amsterdam, ECLI:NL:RBAMS:2010:BN4447; [link](#). Rb Limburg, ECLI:NL:RBLIM:2021:3844; [link](#)

⁴ 'Meerderheid Europees Parlement stemt voor abortus als mensenrecht'; Katholiek Nieuwsblad, 25-06-2021; [link](#)

⁵ Onder biologen bestaat er een consensus over het feit dat individueel menselijk leven begint bij de bevruchting. Zie: Jacobs, S. 'The scientific consensus on when a Human's life begins. Law & Medicine, Volume 36, Nummer 2, 2021, beschikbaar via SSRN.

met de beste wil, niet worden gesteld dat abortus normaal medisch handelen is. Ook de beroepsgroep zelf erkent dit.⁶

Omdat een abortusbehandeling ten doel heeft dat een ongeboren leven wordt beëindigd, zal het strafrecht van toepassing moeten blijven. Dat dit enige strafrechtelijke druk voor artsen met zich brengt, is wat de NPV betreft niet onterecht. Het doet recht aan een belangrijke grondhouding die in Nederland leeft: ieder menselijk leven is waardevol en het beëindigen van een leven is nooit normaal.

3. Smeer eisen abortuswet niet uit over meerdere wetten

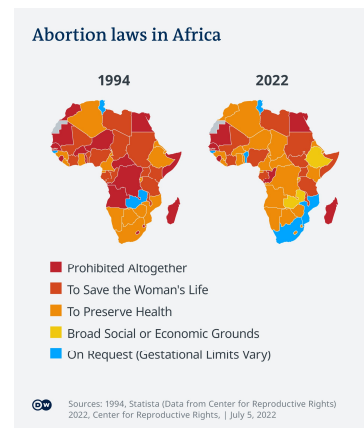
Terwijl initiatiefnemer het wetsvoorstel indiende onder het mom van de afschaffing van artikel 296 Sr, blijkt uit de wettekst dat ook de abortuswet (Wafz) verdwijnt en (voorlopig) alleen nog van kracht blijft binnen het rechtssysteem op de BES-eilanden. Hoewel de eisen van de Wafz worden overgeheveld naar een aantal andere wetten, komt dit neer op een Nederland zonder aparte abortuswet.

Een wet die volgens alle evaluaties goed werkt en volgens de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel een einde maakte aan allerlei (strafrechtelijke) problemen voor zowel arts als vrouw. Bovendien geeft het bestaan van een aparte abortuswetgeving een belangrijk signaal af over de aard van de behandeling. Zoals gezegd, abortus is geen normaal-medisch handelen. Om de (kwaliteits)eisen dan te laten verdwijnen in een handjevol andere wetten, zoals initiatiefnemer beoogt, is onverstandig.

Internationale druk speelt geen rol

Een belangrijke reden voor dit wetsvoorstel blijkt te draaien om vermeende internationale ontwikkelingen. Hiertoe worden Polen en de Verenigde Staten genoemd in de memorie van toelichting. Initiatiefnemer meent dat toegang tot abortus wereldwijd steeds vaker onder druk komt te staan, waardoor de Nederlandse abortuspraktijk toekomstbestendig zou moeten worden gemaakt. Wie de internationale situatie in z'n geheel bekijkt, ziet echter dat abortus steeds vaker wordt gelegaliseerd. Denk aan Ierland, Malta, verschillende Afrikaanse landen en bepaalde Amerikaanse staten die steeds extremer worden in het bepalen van hun abortusgrens.

Bovendien hebben al die ontwikkelingen geen betrekking op Nederland. Zoals initiatiefnemer in dezelfde alinea van haar memorie van toelichting toegeeft, beperkt het strafrecht de toegang tot abortus op geen enkele manier. Initiatiefnemer is van mening dat artikel 296 Sr een verkeerd signaal afgeeft, meer niet. Er bestaan dus geen pragmatische zorgen om de toekomstbestendigheid van de abortustoegang. De toekomstbestendigheid van de waardering van ongeboren leven én de strafbaarheid van abortusdelicten komen echter wel op het spel te staan, indien het wetsvoorstel wordt aangenomen.

⁶ prof. mr. dr. M. Buijsen; 'Is het wel zo'n goed idee om abortus uit het strafrecht te halen?'; Nederlands Dagblad 10-5-2022; [link](#)

4. Tot slot

Volgens de onderzoekers van de tweede evaluatie van de Wafz kan *'het merendeel van de respondenten werkzaam in de abortuszorgverlening zich vinden in het evenwicht dat in de Wafz is gevonden tussen de twee uitgangspunten ..., namelijk de beschermwaardigheid van het ongeboren leven en het bieden van hulp aan een vrouw ...'*⁷ Daarbij stellen de onderzoekers dat beide uitgangspunten in de wetgeving te vinden zijn en dat er *'geen grond is voor de conclusie dat de wet a priori bijgesteld zou moeten worden.'*⁸

Hoewel de NPV graag kleur bekent, door te stellen dat de huidige abortuswet onvoldoende meeweegt dat ieder mensenleven vanaf conceptie beschermwaardig is, constateren we ook dat de balans nog verder zoekraakt wanneer de wet geen duidelijke handvaten meer biedt om gedwongen dan wel nalatige abortus vóór 24 weken te bestraffen middels het strafrecht.

De formele strafbaarheid van abortus in het Wetboek van Strafrecht draagt bovendien bij aan de erkenning van de waarde van ongeboren leven. Wordt deze erkenning losgelaten, dan is dit tevens een onderwaardering van onszelf die zowel voor- als tegenstanders van abortusrechten niet zouden moeten willen.

Veenendaal, 2 februari 2024

⁷ ZonMw. 'Tweede evaluatie Wet afbreking zwangerschap', april 2020; p. 44

⁸ Idem, p. 45